

Ədəbiyyatımızın dərdli şairi

Söhrab Tahirin həm ruhunda, həm də ölümündə olan qəhrəmanlıq dastanı gələcək nəsillərə yadigar qalacaq

Onu o tayı, bu tayı Azərbaycanın birleşdirici köpüsü sayırlar. Ona, həmçinin bütün Azərbaycan ədəbiyyatının canlı klassiki deyirdilər. İkiyə bölnən Vətənin həsrəti ilə qələmə aldığı şeirləri - "30 il zindanda", "Şətarxan", "Nənəmin evi", "Məmləketim", "Döyüş Lövhələri", "Qanlı cüma" və s. kimi qan qoxuyan şeirlər, "Azərbaycan" poeması və romanları həm poeziya, həm də nəsrovurğunu olan hər kəsin qəlbində yer almışdı. Söhrab Tahir bu yaşa qədər yaşamaq xoşbəxtliyini ona bəxş etdiyinə görə "Taleymən və Allahımdan çox razıyam"- deyirdi. Şair həmçinin yaşayışından və dövlətin ona yaratdığı şəraitdən razılıq edirdi. İçində təkcə Qarabağ dərdi və ikiyə bölünmüş Vətən dərdidə vardi.

"Bir gün mənim xalqım birləşən zaman, Dünyada ən zəngin bir xalq olacaq..."

- deye "Azərbaycan" poemasında yazırıdı.

Söhrab Tahir: "Yazacaqlarım ömrüm qalan hissəsindən daha çoxdur. Arxivimdə vaxtılı topladığım və çap etdiriləsi xeyli materiallar, müsahibələr var"- deyirdi. Şairin yazıl-yaratmaq eşqindən heç nə esitməmişdi. Amma uzun illərdir şəker xəstəliyindən eziyyət çəkən şaire səhətindəki problemlər mane olurdu. Əvvəl keçirdiyi xəsteliklər, son günlərdə isə hər iki ayağının amputasiyası şairin ölümünü daha da yaxınlaşdırırdı...

DÖYÜŞKƏN ŞAIR

Söhrab Tahirin həyat yoluna nəzər salıqca mübarizelərdə keçən bir insanın həkayəti ilə tanış olmaq olur. 1926-ci il avqustun 6-da İranın Astara şəhərində sənətkar ailəsində anadan olan Söhrab Tahir "Səadət" və "Şahpur" məktəblərində 9-cu sinfədək təhsil alıb, aile vəziyyətinin ağırlığı üzündən atası ile "İran-İngilis neft şirkəti"ndə işləməyə məcbur olub. Sovet ordusunun İранa daxil olmasından sonra xalq hərəkatında fəal iştirak edib. 1946-ci ilde Bakıya təhsil almağa göndərilib. 1950-ci ilde Bakı Tibb Məktəbində stomatoloq və fəlsəfə ixtisası üzrə təhsil alıb. O, 1952-1957-ci illərdə ADU-nun filologiya fakültəsində oxuyub. 1959-1961-ci illerde Moskuvada Maksim Qorki adına ali ədəbiyyat kurslarında müdavim olub. 1962-1966-ci illərdə ADF-in Bakı komitəsində birinci katib, "Azərbaycan" qəzeti və jurnal redaksiyalarında bədii səbərlərdə müdər, "Səhər" ədəbi-tarixi jurnalında baş redaktor müavini, 1984-cü ildən "Azərbaycan" jurnalında redaktor olub.

Azərbaycan Yazıçılar Birliyi idarə Heyətinin, "Literaturniy Azerbaydjan" jurnalı redaksiya heyətinin, "Yazıcı" nəşriyyatının Bədii Şurasının, Azərbaycan Ədəbiyyat Fondu idarə Heyətinin üzvü, SSRİ Ədəbiyyat Fondu plenumunun üzvü, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Şəir Şurasının sədri (1986-1991) olub. 1991-ci ildə Bədii ədəbiyyatı

təbliğat bürosu idarə Heyətinin sədri teyin edilib. İngilabi, ədəbi-ictimai fəaliyyətinə görə Təbrizde "21 Azər" medalı və bir sıra başqa medallarla, Azərbaycan SSR Ali Soveti Rəyasət Heyətinin Fəxri Fərmanı ilə təltif olunub.

2006-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin sərəncamı ilə "Şöhrət" ordeñinə layiq görüllər. 2010-cu ildə Rusiya Yaziçılar İttifaqı və onun Moskva şəhər təşkilatı nəzdində fəaliyyət göstərən Yazıçı-tercüməçilər İttifaqının qərarı ilə Beynəlxalq V.V.Mayakovski ordeni ilə təltif edilib.

S.Tahirin həyat yolu mübarizelərdən, inqilablardan keçib. 1945-ci ildə S.C.Pişəvəri hökumətinin qurulması üçün əlində silah döyüşüb.

O çətin və qanlı-qadələr günler həmişə yaddaşında idi: "Pişəvəri hökuməti qurulandan sonra mən Təbrizdə hərbidə oxumaq üçün həkim komissiyasından keçdim və bu taya bir çox silahdaşlarımla birgə hərbi piyadalar məktəbinə göndərildim. O zaman mən təyyarəçi olmaq istəyirdim və bu barədə həkim komissiyasına da demişdim. Onlar məni təkrar yoxladılar və dedilər ki, təyyarəçi olmaq üçün sənin üzərin zəifdir... Mən hələ 1946-47-ci və sonrakı illərdə Azərbaycanı hansı faciələr gözlədirdim. Ona görə də böyük bir istekle təyyarəçi olmaq arzusundaydım. Sonralar Pişəvəri hökumətinin şah rejimi tərəfindən qanla boğulması, xalqımızın say-seçmə oğullarının edamları, qətilər təyyarəçi olmaq istəyən bir zabiti şairə çevirdi, özü də döyüşkən şairə".

"Pişəvəri hökuməti qurulandan sonra mən Təbrizdə hərbidə oxumaq üçün həkim komissiyasından keçdim və bu taya bir çox silahdaşlarımla birgə hərbi piyadalar məktəbinə göndərildim. O zaman mən təyyarəçi olmaq istəyirdim və bu barədə həkim komissiyasına da demişdim. Onlar məni təkrar yoxladılar və dedilər ki, təyyarəçi olmaq üçün sənin üzərin zəifdir... Mən hələ 1946-47-ci və sonrakı illərdə Azərbaycanı hansı faciələr gözlədirdim. Ona görə də böyük bir istekle təyyarəçi olmaq arzusundaydım. Sonralar Pişəvəri hökumətinin şah rejimi tərəfindən qanla boğulması, xalqımızın say-seçmə oğullarının edamları, qətilər təyyarəçi olmaq istəyən bir zabiti şairə çevirdi, özü də döyüşkən şairə".

Söhrab Tahir deyirdi ki, hər gecə yatan da yuxuda o taya - Təbrize keçirmiş: "Jandarma əsgərləri məni təqib edirdi. O tay haqqında o qədər yuxu görürüm ki, sayı hesabı yox idi. Bele bir facie, ədəbi yaradıcılığım, döyüşkən əsərlərim məni məndən sonra da inanıram ki, yaşıdadacaq".

"ƏMI, ÜRƏYİNDƏN NƏ KEÇİR?"

Qələm yoldaşları Söhrab Tahirin vəfatı xəbərini kədər və təəssüf hissi ilə qarşılıyırlar.

Güneyli-Quzeyli bütöv Azərbaycan ədəbiyyatına ağır itki üz verdiyini deyən Xalq şairi Sabir Rüstəmxanlı qələm yoldaşını həm nasır, həm də şair kimi bütöv Azərbaycanın min ildə yetirdiyi en nadir qələm sahiblərindən biri adlandırır: "Söhrab Tahir 1945-1946-ci illərdə Azərbaycan milli hökumətinin Bakıya göndərdiyi və hərbi kimi yetişməsini arzuladığı gənc olmuşdu. Amma tale, zaman dəyişdi, o milli hö-

kumət yixildi. Bundan sonra da Söhrab Tahir ölkəsinə qayda bilmədi, Azərbaycanda qalıb, bütün taleyini Bakıya bağladı. Burada Güney-Quzey Azərbaycan şairlərinin, yazıçılarının yaxın silahdaşlarından birinə çevrildi. Biziñ nəslin nümayəndələri ona "Əmi" deyirdi. Hətta Məmməd Araz da ona "Əmi" deyirdi. Ona öz yaşıdları da hörmət eləmeti olaraq ele müraciət edirdilər". Söhrab Tahir gecə-gündüz, nefəs dərəmdən işleyən qələm əhli kimi dəyərləndirən S.Rüstəmxanlının sözlərinə görə, mərhum yazıçı 19 roman, 50-dən artıq poemə, 100-lərləşir yazı yazıb: "O, həmçinin 70 min misradan ibarət olan monumental "Ata" poemasının müəllifidir. Mən son görüşümzdə ona "Ata" "Şahnama"dən də böyük" dedim". S.Rüstəmxanlı bildirir ki, Söhrab Tahirin həm də Cənubi Azərbaycan mövzusunun Azərbaycanda geniş yayılması, milli faciəmizin gənclər arasında təbliğində misilsiz xidməti var: "Mən ona və Balaş Azəroğluna həsr olunmuş bir poemə yazmışdım. Söhrab Tahir eslində mənim gözümdə dünyada azadlıq və öz millətin istiqlali uğrunda mübarizə aparan ən nəhəng ədəbiyyatçılar sırasındadır. O, mənim yaxın dostum ididi. Bütöv Azərbaycanı iki-üç adamla dəfələrlə dolaşmışq. Onlardan biri Söhrab Tahir idi. Bu dərdləri də-

kumət yixildi. Bundan sonra da Söhrab Tahir ölkəsinə qayda bilmədi, Azərbaycanda qalıb, bütün taleyini Bakıya bağladı. Burada Güney-Quzey Azərbaycan şairlərinin, yazıçılarının yaxın silahdaşlarından birinə çevrildi. Biziñ nəslin nümayəndələri ona "Əmi" deyirdi. Hətta Məmməd Araz da ona "Əmi" deyirdi. Ona öz yaşıdları da hörmət eləmeti olaraq ele müraciət edirdilər". Söhrab Tahir gecə-gündüz, nefəs dərəmdən işleyən qələm əhli kimi dəyərləndirən S.Rüstəmxanlının sözlərinə görə, mərhum yazıçı 19 roman, 50-dən artıq poemə, 100-lərləşir yazı yazıb: "O, həmçinin 70 min misradan ibarət olan monumental "Ata" poemasının müəllifidir. Mən son görüşümzdə ona "Ata" "Şahnama"dən də böyük" dedim". S.Rüstəmxanlı bildirir ki, Söhrab Tahirin həm də Cənubi Azərbaycan mövzusunun Azərbaycanda geniş yayılması, milli faciəmizin gənclər arasında təbliğində misilsiz xidməti var: "Mən ona və Balaş Azəroğluna həsr olunmuş bir poemə yazmışdım. Söhrab Tahir eslində mənim gözümdə dünyada azadlıq və öz millətin istiqlali uğrunda mübarizə aparan ən nəhəng ədəbiyyatçılar sırasındadır. O, mənim yaxın dostum ididi. Bütöv Azərbaycanı iki-üç adamla dəfələrlə dolaşmışq. Onlardan biri Söhrab Tahir idi. Bu dərdləri də

fələrlə ikilikdə müzakire etmişik. Sonuncu dəfə Yazıçılar Birliyində 90 yaşını qeyd etdi. Onunla görüşdüm və: "Əmi, üzəyindən nə keçir?" - deye sorusundan: "Səni görmək istəyirdim, sən də geldin. İstəyirəm ki, mənim yubiley tədbirim də sən özün aparasan"- dedi. Tədbiri mən apardım. Anar müəllim də iştirak etdi. Biz Söhrab Tahirola sevgimizdən, onun ədəbiyyatdakı zəhmətindən dənisiq". Mərhum şairin uzun və şərəflü özür yaşadığını deyən S.Rüstəmxanlı bildirir ki, Söhrab Tahir kimi yaşayıb, onun kimi yazıl-yaratmaq və sonra dünyadan köçmək hər adama nəsib olmur: "Ölüm haqqıdır. Hər kes dünyadan gedəcək. Amma Söhrab Tahir kimi yaşamaq və ölmək hər kəse nəsib olmur. Onun adı həmişə Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli simaları ilə bir yerde yaşayacaq. Söhrab Tahirin həm ruhunda, həm də ölümündə bir qəhrəmanlıq dastanı var. Bu dastan nəsil-dən-nəsle yadigar qalacaq".

POEZİYAMIZDA "ƏMI" OBRAZI

Şair Musa Ələkbərli Söhrab Tahir tələbəlik illərində tanığını deyir. Şair onun rəhbərlik etdiyi ədəbi dərnəkdə məşğul olub. Tələbəlik illərində onuna dostluq edib. "Gənclik" nəşriyyatında işlədiyi illərdə isə Söhrab Tahirin yeni çıxan kitablarının redaktör olduğunu dəvət etdi. Hətta Məmməd Araz da ona "Əmi" deyirdi. Ona öz yaşıdları da hörmət eləmeti olaraq ele müraciət edirdilər. Söhrab Tahir gecə-gündüz, nefəs dərəmdən işleyən qələm əhli kimi dəyərləndirən S.Rüstəmxanlının sözlərinə görə, mərhum yazıçı 19 roman, 50-dən artıq poemə, 100-lərləşir yazı yazıb: "O, həmçinin 70 min misradan ibarət olan monumental "Ata" poemasının müəllifidir. Mən son görüşümzdə ona "Ata" "Şahnama"dən də böyük" dedim". S.Rüstəmxanlı bildirir ki, Söhrab Tahirin həm də Cənubi Azərbaycan mövzusunun Azərbaycanda geniş yayılması, milli faciəmizin gənclər arasında təbliğində misilsiz xidməti var: "Mən ona və Balaş Azəroğluna həsr olunmuş bir poemə yazmışdım. Söhrab Tahir eslində mənim gözümdə dünyada azadlıq və öz millətin istiqlali uğrunda mübarizə aparan ən nəhəng ədəbiyyatçılar sırasındadır. O, mənim yaxın dostum ididi. Bütöv Azərbaycanı iki-üç adamla dəfələrlə dolaşmışq. Onlardan biri Söhrab Tahir idi. Bu dərdləri də

M.Ələkbərli qələm yoldaşını təkəcə şair, yazıçı kimi yox, həm də ictimai xadim kimi dəyərləndirir: "O, Seyid Cəfər Pişəvərinin möhürü olub. Öz atası ilə bərabər Cənubi Azərbaycan inqilabında iştirak edib. Söhrab Tahir böyük həyat yolu keçib. O, bizim ədəbiyyatımızda örnək idi. Söhrab Tahir poeziyamızda "Əmi" obrazı idi. Onun dünyadan köçməsi ümumən əmiliyə böyük bir zərbe oldu. O, "Ata" eposu ilə həm də poeziyamızda "Ata" titulu qazandı. Onun itki xüsusiən mənim təmsil olundugum ədəbi nəsil üçün çox ağırırdı".

Söhrab Tahirin poeziyasını Araz üstündə bitmiş nəhəng ağaca benzədiridilər. Bu ağac zaman-zaman qol-budaq atmış, kökü dərinlərə çatmış, güneşdən nur almışdı. Keşməkeşli və olduqca maraqlı həyat yolu keçən, "O tayda cavanlığım qaldı, bu tayda taleyim formalaşdı" - deyən şairin əsərləri özündən sonra da oxunacaq, təkrar-təkrar nəşr ediləcək...

Tərəna Məhərrəmova